

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók

SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára :	Szerkesztik és kiadják :	Megjelenik minden
Egész évre . . . 8 korona	NÉMETH LÁSZLÓ	hónap elsején 1 ívnyi
Fél évre . . . 4 „	és	terjedelemben
Negyed évre . 2 „	VÁRADI ZSIGMOND.	

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.

A lap tartalmáért felelős: NÉMETH LÁSZLÓ.

I. évfolyam.

Budapest, 1899. augusztus 1-én.

8. szám.

Tartalom: A dadogás gyógyítása: Dr. Juba Adolftól. — Részlet a siketnéma-iskolák tantervéből: Borbély Sándortól. — A hülyék, gyengeelméjűek és gyengehetségűek: Kelemen Ignáctól. — Az előszóra való tanítás jogosultsága a siketnémák iskoláiban: Hercsuth Kálmántól. — Taneszköz bírálat . . . k . . . s-tól. — Hazai hírek. — Szerkesztői üzenetek.

A dadogás gyógyítása.

Az emberbaráti intézetek iránt azóta élénk rokonszenvvel visseltetem, azoknak működését tanulmány tárgyává tettem, amióta meggyőződtem, hogy az iskola-orvosnak működési köre nem az eddigelé vallott, hanem sokkal tágabb. Az eszmék e tekintetben teljesen kiforrva nincsenek, de már látszik, hogy minden baj, mely a gyermek testi vagy szellemi lényét az iskolázás ideje alatt éri, az iskola-orvos hatáskörébe tartozik, mindezen bajokkal neki foglalkoznia kell, mindezek felől neki tájékozódva kell lennie. Az orvosi tudomány számos ágának nem egy apró részlete, melyek különben a gyakorló orvos figyelmét elkerülik, a nevelésügynek befolyása a szervezetre, adják az iskola-orvosi tudomány anyagát, a mely az ember életében a középhelyet foglalja el a gyermek-orvos és a felnőtt orvos (gyakorló orvos) között. Ezen eszmemenetnek megfelelően többszörös külföldi útamban mindig meglátogattam, ahol csak lehetett, első sorban a gyengehetségűek iskoláit, melyekből legalább egy tucatot láttam, mennyit Magyarországon senki, azután a siketnémák és vakok intézeteit, végül a dadogás és hebegés gyógyítására való tanfolyamokat.

Amiket ezen ügyben úgy Budapesten, mint a külföldön láttam és hallottam, azok alapján azon meggyőződést merítettem, hogy a hebegés megszüntetése kizárólag a siketnéma tanítók működési körét képezi, a mi nem zárja ki, hogy ezen képességet más szakmáju egyén, például orvos el ne sajátítsa. A dadogás tekintetében

azt tapasztaltam, hogy ezen tanfolyamokat a német városokban tanítók vezetik, akik rendszerint a nyári félévben mindennapos gyakorlatokban, legtöbbször Gutzmann vagy azéhoz hasonló eljárás szerint iparkodnak a gyermeket ezen beszédhibájától megmenteni. A tanügyi osztályok vezetői a vizsgákon felmutatott eredményekkel kivétel nélkül meg voltak elégedve. Azonban a gyakorlatokat vezető tanítók mindinkább más nézetre térnek, amennyiben észreveszik, hogy a növendék, akit a legszebb eredménnyel elbocsájtottak, csakhamar bajába visszaesik. Ennek alapján például a kieli tanfolyam vezetője és tervezője *Godtfing* tanító, ki több önálló munkát is bocsájtott közre, a növendéket sohasem bocsájtja el végleg, hanem rövidebb-hosszabb időközökben ismét berendeli.

Azonkívül az ily tanfolyamot vezető tanítók érzik az ilyen dolgokban tapasztalatokkal rendelkező orvos tanácsának a hiányát, de továbbra is nélkülözniök kell, mert rendszerint ők ezen speciális szakorvosi részében is több tájékozódottságra tesznek szert, mint a mennyivel az orvosok legtöbbször bírnak. Hiszen éppen azért, hogy ezen bajokon segítve legyen, kell valamelyes orvosi kategóriának, első sorban az iskola-orvosoknak ezen dolgokat elajátítaniok. Én mindig mosolygásra voltam hajlandó, valahányszor láttam, mint végzik a sablonszerű légzési gyakorlatokat, amelyek untatják az illető tanítót, untatják a gyermekeket, kik ezért sokszor egészen akaratlanul hibát csinálnak, amiket a figyelmében kifárasztott tanító észre sem vett. Nem csoda, ha ezen gyakorlatok hasznosságában vetett hit csakhamar megszűnik.

Tapasztalataim alapján kettőt tartok szükségesnek, hogy ezen dadogást gyógyító tanfolyamok sikeresek legyenek. Első sorban szükségesnek tartom minden gyermeknek alapos megvizsgálását. Sok dadogó gyermek ideges, sőt ha szigorúan analisáljuk a dadogás mivoltát, azt fogjuk találni, hogy egyéb emberi félszegség teljesen hasonló alapon fejlődik ki akként, hogy az akarat nem képes az illető működési góczokra kellő időben, kellő befolyást kifejteni. A dadogó gyermek szenvedhet azonkívül harmadiknak garatmandolában, nagyfokú vérszegénységben, általános gyengeségben stb. Ezen sokféle bajok alapos megvizsgálása és sikeres megszüntetése már magában is előny a szenvedőre nézve, de azonfelül még növeli a hitet a vele kapcsolatos dadogót gyógyító eljárás sikeres voltában. A másik dolog, a mire nézetem szerint ügyelni kell, abban áll, hogy most divó test, különösen légzési gyakorlatok változatosak legyenek: elsősorban a torna továbbá játékok kínálkoznak erre a célra. A szerint, amint a baj súlyosabb vagy enyhébb, több vagy kevesebb időt kellene ezen gyakorlatokra fordítani. Még más előnnyel is kecsegtet az orvosok akcióba lépése: tapasztalat szerint, mentől fiatalabb a dadogó, annál könnyebben lehet rajta segíteni. Ha erre a körülményre az iskola orvosa figyelmezteti a közönséget, annak mindenesetre több fogánatja lesz, épúgy mint ama tény, hogy a tanfolyamra orvosnak befolyása van, maga is bizalmat gerjeszt.

Ha tehát egyrésztől nagyon is pártolom az orvos közbelépését a dadogók oktatásában, másrésztől el kell ismernem, hogy a beszédgyakorlatok végzésére tanítónál alkalmasabb közeg sohasem lesz található. A több időn keresztül folytatott beszédgyakorlatok semmi esetben sem nélkülözhetők, sőt azt hiszem a jelenleginél nagyobb terjedelemben is kell ezeket űzni. A tanfolyam ideje alatt minden lehető körülmények között kell a beszédgyakorlatokat folytatni; nem elég, hogy mindig csak a tanító és a többi dadogó jelen legyen a tanteremben. Meg kell hívni a gyakorlatokra más gyermekeket, meg felnőtteket, különösen szülőket, beszéltetni kell a fogyatékosokat játék, sétálás közben, elő kell venni az általa látogatott iskola anyagát. Hadd győződjék meg ez a gyermek, hogy nemcsak a tanító jelenlétének ténye hat dadogásának megszüntetésére, hanem ő maga képes a hibáján uralkodni. Minden életkörülményt persze utánozni nem lehet, de nem is szükséges, hiszen nagy lelki felindulások alkalmával különben teljesen egészséges egyén is nem egyszer elkezd dadogni. Ezen soknemű beszédgyakorlatokra az orvos legritkább esetben alkalmas; ha képes megtenni, akkor egy született paedagogus. Részemről állíthatom, hogy habár elég sokat foglalkoztam és foglalkozom tanügyi dolgokkal, a kellő türelemmel nem bírnék. A tanítók között is legtöbb türelemmel bír e tekintetben a siketnéma tanító.

A dadogást gyógyító tanfolyamok tehát két egyénre bízandók, iskola-orvosra és siketnéma tanítóra, feltéve, hogy mindkettő az elméleti és gyakorlati tudnivalókat elsajátította. Iskola-orvos elsajátíthatja azt az iskola-orvosi, siketnéma tanító pedig a saját kurzusa alatt: a nehézségek e tekintetben nagyok nem lehetnek. S ha a két szakbeli egyén kellőképp együtt működik, véleményét, tapasztalatait egymással folytonosan kicseréli, mindezen dolgokat észrevető szenvedőben a máris megfogamzott gondolat, hogy itt bajával alaposan foglalkoznak, vele törődnek, még inkább megerősödik. Ezen háromszoros gyógyító tényezővel, a létező szervi bajok gyógyításával, tágkörű beszédgyakorlatok folytatásával és a mindkettővel járó pszichikus befolyással, mondjuk az antesuggestióval, a dadogás az esetek kevés kivételével maradandóan lesz gyógyítható. Hogy intézeti kezelés nem megfelelő, a fentebbiekből következik; mentől inkább marad a gyermek rendes környezetében, annál jobb.

Ily tanfolyamok szervezése nem tartozik a nehézségek közé, annál is inkább, mivel az iskola-orvosok kiképzése ezentul már sokkal szélesebb alapra lesz fektetve. Első sorban a fővárosban és azon vidéki városokban kell ilyen tanfolyamokat szervezni, ahol siketnéma iskola van. Később bizonyára fog vállalkozni egyik másik siketnéma tanító, hogy más városokba is elmegy kurzusok tartására, ahol addig az iskolaorvos összegyűjti az eseteket. Hogy mennyi ilyen kurzus kell, azt legbiztosabban lehetne megmondani azon adatok alapján, melyeket a miniszterium megbízásából az egyes iskolákban feljegyeztek. Biztosra veszem, hogy több van, hiszen mennyi gyermek nem jár iskolába, hány esetben nem ismerte fel

az adatokat feljegyző, hogy ki dadog, ki hebeg — középiskolai, egyébként kiváló tanárok sincsenek tisztában, mi a dadogás, mi a hebegés; annyi beszéd fogyatkozásban szenvedő azonban minden esetre van. Kár, hogy ezen sok tekintetben érdekes adatok feldolgozása még mindig késik: felhasználásukkal céltudatosan lehetne ezen a téren haladni, mely az orvosi és paedagógiai tudomány határán állva, mindkét szak hozzáértőinek odaadó munkálkodását követeli

Dr. Juba Adolf.

Részlet a siketnéma-iskolák tantervéből.

Általános rész.

B) Beszédbeli kifejezés (nyelvalaktan).

A nyelvvalaktan, melylyel az a célunk, hogy a siketnémát a beszéd tudatos birtokába segítsük, nem azonos a nyelvtannal, mert a nyelvtan elméleti tudomány, a siketnémának pedig gyakorlati ismeretekre van a beszédet illetőleg szüksége. Így a nyelv alakitani ismerete is csupa gyakorlati alkalmazás mértékében szerepel. A nyelvvalaktan ismeretére pedig azon elvnel fogva van szükség, hogy a hallás hiánya folytán kevesebbszer ismétlődhető kifejezéseket a nyelvvalakokban rejlő törvényszerűségekre való eszméléssel az agy is könnyebben megjegyezze s a szem is segítsen azt megtartani. Hogy a szavaknak helyes viszonyítá- a mennyire lényeges keliéke a beszédnek, kitetszik a legközönségesebb ember beszédjéből is, a ki bár csak 300—400 törzsszóval fejezi ki érzéseit és gondolatait, de az igének mód, idő és számbeli változatait, valamint a személyragozott viszonzyszókat (ragokat, névutókat) stb el nem téveszti soha. Tehát a siketnéma oktatásban is ne legyen az a cél, hogy pl. a gyümölcsfajok részletes elsorolásakor pl. a náspolya, vagy valamely 3-ik személyű vonatkozás is valahogy ki ne maradjon, hanem, hogy az első megnyilatkozását a gyermek, azon szűk körben, melyben testi kívánalmi és lelki vágyai mozognak, a tartalomnak megfelelőleg már esetleg az első és második személyben is megtehesse.

A gyermekkel megtanítandó kifejezéseket ne az egy tárgyról (személy stb.) összeállítható valamennyi fogalom s ezeknek viszonya szabja meg, hanem az azon tárgyról elvonható legfeltűnőbb s az azon érdeklődést feltétlenül biztosító tulajdonságok állapítsák meg, melyek egyszersmind a beszélgethetésnek, társalgásnak használható anyagává is válnak. Így pl. föltéve, hogy a hintó képezheti egy III. évfolyamu siketnéma tanulóval a beszélgetés tárgyát, erről ily szövegnek olvasmányzámba veendő összeállítása s vele a tanulónak gyötrése, merőben hibáztatandó, hogy t. i.: „Az úton sebesen megy egy hintó. Két szép ló húzza. A kocsis fenn ül a bakon. Egyik kezében a gyeplőt tartja, másik kezében ostor van. Az

egyik ló lusta, nem akar szaladni(!) A kocsis megüti az ostorral. Ekkor azután szalad a lusta ló. A hintóban egy úr és egy hölgy ül. A hintó után egy kutya szalad és erősen ugat. Megakarja harapni a lovakat.

A hintónak négy kereke van. A hintónak üvegajtaja van. A hintó nagyon szép és drága(!) A szegény embernek kocsija van(!) A szegény embernek nincs szép lova. A szép ló nagyon(!) drága.“

E szöveg a mellett, hogy általános, még hozzá téves, legalább is kétséges igazságokat, kijelentéseket foglal magában; csupán 3-ik személyű vonatkozásával és csupa jelen idejű igével pedig oly hiábavaló esetlen kifejezésekkel tömi az agyat, melyek sem az ismeretet nem gyarapítják, sem a gyakorlati beszédhez nem szolgáltathatnak közvetlenül alakanyagot.

Ha már épen hintóról van szó, erről a III. osztályban a gyakorlati beszédszükségnek megfelelőbben a gyermekek közt, vagy tanító és gyermekek közt pl. ilyenforma szólások eshetnek. „Láttam tegnap egy hintót. (Te nem láttad-e?) Két szép ló volt bele fogva. Az egyik (ló) nem akart futni. A kocsis rávágott az ostorral, azután mind a két ló egyformán futott. Én még sohasem ültem hintóban. Hát te ültél-e? (Tanító úr ült-e már hintóban?) Apámnak nincs se hintója, se kocsija. Szeretnék egyszer hintóban ülni stb.“

A siketnéma-oktatás eddigi beosztásában hangoztatott s helyesnek mondható gyűrűzetes haladás kétféleképpen értelmezhető. Hogy a jobbat használhassuk, különböztessünk.

Gyűrűzetes haladásnak (kis kör, kivüle nagyobb és nagyobb kör) mondható az oly eljárás, melynél előbb a gyermek, majd az iskolaszoba, majd maga az iskola, aztán udvar, kert, utca, mező, rét, erdő, ég szolgáltatja az anyagot. A következő években is ezek képezik az anyagot azon megjegyzéssel, hogy mind több és több ismeret fűzhető e tárgyakhoz s a szerint a kifejezési forma, a mondat szerkezet is bővül. Itt a gyűrűzetességet a szemléletkörbe eső tárgyak közelsége vagy távolsága s a róluk alkotható 3-ik személyű általános ítéletek szabták meg. Pl.: A mezőn a földműves szánt, vet, boronál. A réten fű terem; az erdőben sok fa van, a vadállatok az erdőn tartózkodnak(!) stb. stb. A következő évben talán így: A földműves tartja az eke szarvát. 4 ökör jár az eke előtt.

Tanmenetbeli gyűrűzetes haladás azonban az is, melyet a fentebbhez hasonló módon oly tetszetős alakba önteni nem lehet ugyan (s talán ez az oka, hogy e nehezebb munkától a rendszer állítók huzódoznak), mindazáltal több létjogosultsággal bír az intenzív tanításban, mint amaz, mert ez nem a tárgyak külsőségei szerint alkotja meg a gyűrűzetességet, hanem a szerint, hogy e tárgyak, jelenségek mily hatással vannak a gyermek lelkére s azután mily módon kívánnak mint a gyermek képzeleti, fogalmi ítéletei kifejezésre jutni.

Ennek a lélektani processusnak a megfigyelése, ennek a lelki munkásságnak nyomon követése az, mely igazán mutatja meg a

közeli-ről a távolira, az egyszerűről az összetettre, a konkrétól az absztraktra, stb. való haladhatást. Avagy a nap és csillagok mérhetetlen távolságukban is avagy pl. az elefánt az érdekességénél fogva egy-két mondat erejéig nem közelebb vannak e a gyermek fizikumához és lelki világához, mint az ily féle kifejezésekben levő fogalom, hogy: 4 féle kert van: u. m. gyümölcsös kert, virágos kert, díszkert és veteményes kert; vagy pl. a szemüvegnek és botnak, az esernyőnek és baltának esetleg részletes leírása, avagy annak nyakgatása, hogy a gyűrű *tárgy*, a kanál meg *eszköz*.

A gyermek kifejezésre jutni akaró érzelm- és gondolatvilágát ellesni s ennek a nyelvtani kifejezések fokozatosságait szem előtt tartva a gyakorlati beszédnek megfelelő szöveget adni — ez az, a miben a kifejezési formára vonatkozó alaptételünket általában kifejezzük.

Mínthogy pedig ez a tétel kívánja azt, hogy a tárgyak szabják meg a tanmenet gyűrűzetességét: a nyelv alakok elrendezésében sem állhat meg az az elv, hogy minden körülmények között előbb a jelen idő forduljon elé a múlt előtt, a második személy csak az elsőnek ismerete után használtathassék, hogy a rendhagyó ige várakozzék, míg a rendesek elvégeztetnek, az óhajtó mód várjon sorra, míg a jelentő és kötőmód idői letárgyaltatnak stb. stb.

Nem! a gyermek megnyilatkozási kedve nem a tudományos nyelvtan formái szerint alakul s ezért a nyelv alakok tanmenetét is sem nem a tárgyak, személyek önkényes csoportosítása, sem nem a nyelvtan sorrendje állapítja meg, hanem mindig a beszélni akaró siketnéma én-je, az ő érzés- és gondolatvilága, mely kifejezésre kíván jutni.

Mínthogy a tapasztalat után általában megállapítható, hogy a beszélni kezdő érzékű vagy siketnéma gyermek lelke tartalmát kifejezendő, mily kifejezési körben mozog, nagyjából lehetséges, más részt pedig indokolt volt a nyelv alakoknak részletes felsorolása és beosztása, hogy a nyelvbéli kifejezések kiválasztásánál és beosztásánál határtalanul uralkodott relativ felfogás határozottabb irányba terelődjék és hogy a feltűnően szükséges nyelv alakok közül egy se maradjon el. E nyelv alakok, hogy a tanító részéről könnyebben áttekinthetők legyenek, a nyelvtudomány formái szerint vétettek ugyan sorba, de élesen hangsúlyoztatik, hogy azoknak oly sorrendben való ismertetése — a hogy fel vannak tüntetve — nem csak nem kívánatos, de sőt e tanterv szándéka ellen alapos hiba lenne. A tanterv a tanítónak szól s a mi abban az áttekinthetőség kedvéért szét van osztva, az a tanító tudatában legyen együtt, s ha a tanításbéli alkalmasszerűség azt kívánja, hogy azok változott sorrendben kerüljenek ismét elé: akkor is ébren kell lennie a tanító tudatának arra nézve, hogy ez az alak jól begyakoroltatott már, ez még viszonyba hozandó azzal, erre még nem került alkalom, amazt még tudatosabbá kell tenni stb. A rendszertelenség csak látszólagos, a mennyiben az intenzív beszéd-tanítás nem tűrhet oly tanítási utasítást, hogy pl. a 39 órában forduljon elő a *mellett*, az 53-ikban

pedig az *után*. Ily utasítás mellett elvégezhetni valamennyi alakot, de mert nem a tanuló véréből fakad az érdeklődés, csak sablonos munkabeosztás marad mindvégig, melyből beszéd nem lesz soha.

A tantervben kijelölt alak-anyag általában a beszélni kezdő gyermek, közelebbről pedig a 6—10 éves tanulni kezdő siketnéma lelki világának megfelelőleg tapasztalati alapon vonatván le, úgy mennyiségileg mint minőségileg és beosztásilag képes biztosítani a beszéd elsajátíthatóságát, ha máskülönben a tanító egyéniségében is megfelelőleg oly arányú összeillesztést nyer, mint a hogy a jó szakács keze alatt a külön-külön élvezhetetlen tápszerek összeségükben testet és lelket üdítő ebéddé válnak.

És hogy a hasonlatot tovább fűzzük — miként a gyermek-ember táplálkozásában meg van az a tény, hogy az életnek némely szakában csak két-háromféle étel-nemmel táplálkozik az s csak az idő haladtával kerülnek fokozatosan sorra a többi tápszerek is: akként a beszéd-tanulás folyamata is olyan, hogy amaz egy pár legelőbb nyújtott kifejezés a lelki szükségét illetőleg ép oly lézagpótló legyen, mint akár a tej- és húskivonat a kisednek.

És nem tévesztendő továbbá szem elől, hogy miként a kenyér, a víz és só mindennapi életszükséglete az embernek, a bors, paprika és a többi fűszer csak a kényesebb izlés követelése, és hogy a szeszes italok meg feltétlenül nem is szükségesek az egészséges embernek: akként a beszéd nyelvvalaktanában is némely kifejezések mindennapi keletűek, mások csak napok múltán ismétlődnek, mások meg egy évben ha egyszer fordulnak elő, azért azoknak e szempontból való értékelése az eredményes tanítás érdekében szem elől nem tévesztendő soha.

Igy pl. az igének *első és harmadik* személyű alakja sokkal gyakoribb a *másodiknál* s ennek is *kezdő* mondatbeli alkalmazása gyakoribb az *állítónál*. Némely igének gyakoribb a *mult ideje* mint a *jelen* s használatosabb a *parancsoló* módja, mint a többi. A *galéraitok* talán soha sem fordul elő, de a *szemem, lábam, fejem* stb. mindennapi, a *mi háznak* gyakoribb, mint az *én házam*, a *többes szám* általában elvonást jelent s későbbi mint az *egyes szám*, mely lépten nyomon előfordul stb. Azért tehát e ténynyel számoljon a tanító, midőn tudnia kell, hogy fizikai képtelenség minden viszonyba hozható szót minden viszonyos alakjában szerepeltetnie és jól begyakorolni a.

Borbély Sándor.

A hülyék, gyengeelméjük és gyengetehetségük.

A szellemi élet.

II.

A figyelem.

Magától értetődik, hogy *figyelem* a hülyéknél csak csekély mértékben, vagy alig fordulhat elő; mert hisz a figyelem központja a lélekben van, pedig ez az a mi e fogyatékosoknál meg van sé-

rülve. A figyelem erősségétől függ ez egyén intelligenciája és a mily arányban sikerül a hülye figyelmét lekötni, oly arányban halad az értelmi tevékenysége. Solier híres könyvében kizárólag a figyelemtől teszi függővé a hülyeség fokozatát s e tekintetben következő eltéréseket konstatálja a hülye és gyengeelméjű között:

Míg a hülyének a figyelme gyöngye, még az önkénytelen figyelem is, eltekintve az önkényestől, mely már akaratot is igényel és csak a nevelés eredménye lehet, addig a gyengeelméjűé ugráló.

A hülyének nagyon sokszor kell valamit megmagyarázni, míg bennünket megért, de legalább hosszas fáradozás után annyit elérünk vele, hogy az egyszer felfogott kérdésre helyesen felel; de a gyengeelméjű figyelme annyira *állhatatlan*, hogy nem is hallgat reánk. Sőt még akkor is, ha maga jön és kérdést intéz hozzánk egy-egy tárgy felől, nem várja be a feleletünket, hanem már más tárgyra ugrik és képes bennünket egész nap összefüggés nélküli kérdéseivel zaklatni.

Figyelmének eme roppant állhatatlansága nemcsak beszédében nyilvánul, hanem még tetteiben is észrevehető. A hülye hosszas gyakorlat által valamely gépies munkára tanítható, és ha megkezdett munkájában akadályba nem ütközik, azt még akkor is képes elvégezni, ha bizonyos időre magára hagyjuk. Nem így a gyengeelméjű! Ez ugyan képes a kijelölt munka célját felfogni, többnyire örömmel is fog hozzá a dologhoz, de mihelyt csak rövid időre is magára hagyjuk, csodálkoznunk kell azon, hogy miképen térhetett el oly gyorsan az eredeti munkától. Ha tehát nem vagyunk mindig mellette, nem képes helyesen dolgozni, habár egoisztikus érzelmei következtében azt hiszi magáról, hogy mindent tud és mindenhez ért.

E szerint végeredményében a hülye megtanítható valamely gépies munkára, de a gyengeelméjű mindenkor erős kézre szorul. Ezt folytonosan kell buzdítanunk, mert különben figyelmének állhatatlansága következtében eredményt vele nem érünk el.

A *gyengetehetségű*, kinek figyelme szintén gyöngye, jóakaró felkarolást, buzdítást igényel és habár hibásan is mond vagy tesz valamit, nem szabad hevesen rákiáltanunk, mert különben megijed és képtelen arra, hogy bennünket gondolatmenetünkben kövessen.

Az emlékező tehetség.

Az emlékező tehetség csekély nyomai a hülyeség súlyosabb fokában szenvedőknél is észlelhetők. Hisz meggyőződhetünk erről, ha nekik pl. egy tányért, még ha üres is, mutatunk. Örömük bizonyos tagolatlan hangokban fog nyilvánulni, a mi viszont arra a következtetésre vezet, hogy a tányér megpillantása által, mindama kellemes képzetek, habár homályosan is, felújulnak emlékezetükben, melyek a tányérban levő étel felhabzsolásával járnak.

A képezhető hülyénél már a pusztá szó, valamely ígélet, pl.

hogy kapnak kalácsot, húst, hogy mennek sétálni, fürödni elegendő arra, hogy valamennyi ujjongva felkiáltson s örömeiben tapsoljon.

E szerint az *emlékező tehetség* több-kevesebb mértékben a szellemi fogyatékosoknál is megvan. Nem is lehet ez másképen, mert hisz ennek teljes hiánya minden nevelést kizárna. Azonban egészen más kérdés az, hogy milyen ez az emlékező tehetség. Elég könnyű, hű és tartós-e? és ez a kérdés az, a mi a hülyék és gyengeelméjűek között levő nagy különbségeket mutatja fel.

A hülye ugyanis nagyon nehezen tanul meg valamit, de ha egyszer valamely mondatot, költeményt emlékezetébe véselt, azt bizonyos ideig meg is tartja. Nem így van ez a gyengeelméjűnél. Habár ez utóbbinak a felfogása könnyebb is, mégis kevesebb eredményre jutunk vele, mert könnyen felejt. Ha az imént valamely rossz tett elkövetéseért megbüntettük őt, már a következő percben ismét csinálalankodik a nélkül, hogy a büntetésnek csak legcsekélyebb eredménye is lenne, és tapasztalatból mondhatjuk, hogy az az elv, mely szerint a jutalom- és büntetésnek nincs meg ama vezérszerepe a fogyatékosok nevelésénél, mint az épelméjűeknél, inkább a gyengeelméjűekre vonatkozik, kik feledékenyséjük miatt tapasztalatokra nem tesznek szert; a hol pedig tapasztalatok nincsenek, ott a jutalom vagy büntetés elvesztette nevelő hatását.

Annál feltűnőbb azon körülmény hogy éppen az utóbbiak bizonyos sajátságokra kiváló emlékezőtehetséggel bírnak. Vannak olyan imbecilusok (gyengeelméjűek), kik községük minden egyes lakójának születési évét és napját pontosan tudják, kik tehát kitűnően kifejelett *szám-emlékezőtehetséggel* bírnak.

Ismerek hülyét, ki egyszerűen érti a történetet, ki az összes nevezetes események évszámait pontosan tudja, míg ellenben ez egyszerű kérdésre: *mennyi kettő meg egy*, felelni nem tud.

A *gyengetehetségük* emlékező tehetsége eléggé tartós meg hű de kevésbé biztos. Egy feladványt megtanulnak sokszori ismétlés által, azt szépen fel is mondják, de mihelyt egy pár közbevetett kérdés által a tartalom értelme felől kérdezősködünk, gépies emlékezetök csakhamar cserben hagyja őket.

Kelemen Ignác.

Az előszóra való tanítás jogosultsága a siketnémák iskoláiban.

Meg vagyunk róla győződve, hogy egy komoly szakférfiu előtt mai napság már teljesen fölösleges dolog a siketnémák előszóra való oktatásának fontosságát hangoztatnom. Mindnyájan, a kik e téren óhajtjuk magunkat érvényesíteni, tudjuk, hogy de l'Épéennek — midőn az első siketnéma intézetet létesítette — nem az volt a célja, hogy a siketnémákat élő szóra oktassa, hanem csak az, hogy az írás és a mesterséges jelbeszéd elsajátítása által tegye őket képessé arra, hogy a külvilággal is némileg

érintkezhessenek. Benne inkább az emberbarátot, mintsem a szakembert kell tekintenünk. A lipcsei intézet megalapítója: Heinicke, egészen más véleményen volt. Ő nem a jelbeszédre, hanem az előszóra oktatta tanítványait s ezt tesszük jelenleg mi is. Az a kérdés merül fel ezek után, vajon jogosan tette e ezt Heinicke, s jogosan követjük-e őt ebben mi is?

Tudvalevő dolog, hogy a némaság a siketségnek természetes folyománya. A hallás hiánya megfosztja a siketnémet mindazon előnyöktől, a melyeket ennek bírása az érzékűnek biztosít. A siketnéma lelke kora gyermeksége óta úgyszólván teljesen izolálva van a külvilágtól s nélkülöznie kell mindazt, a mi a hallónak élvezetet nyújt. Magunkról tudhatjuk, hogy mily hatással van reánk egy szép, tartalmas költemény elszavalása, miképen vidámitja fel bennünket egy-egy mesterileg szépen eljátszott zenedarab, az orgona hangjai és egy szépen elmondott, tartalmas imádság mennyire tud bennünket az Istenhez fölemelni. Mily jól csik lelkünknek az, ha örömlünknek, fájdalunknak s más lelki állapotainknak élő szóval adhatunk kifejezést úgy, hogy azt mások is megértik. Ezek után önkéntelenül azt a kérdést tesszük fel magunkban, hogy a siketnéma mindezen érzelmeinek mi módon ad kifejezést, mert hisz nem tud beszélni!

Lássuk először is a csecsemő siketnémet, hogy ezt miképen szólaltatja meg ösztöne. A bölcsőben alig, s talán nem is tehetünk különbséget a halló es a siket gyermek között. Sem ez, sem amaz beszélni nem tud s így mindkettő a látás által szerzett benyomások következtében egyformán gondolkodhatik, ha ugyan egyáltalában gondolkodni tud. Ha örömet érez, mindkettő nevetésre nyitja meg ajkait, ha pedig fájdalom gyötri őket, úgy kölcsönös és egyforma bennök a megnyilatkozás is.

A két gyermek közötti különbség csak akkor válik szembetűnővé, a midőn a halló gyermek már beszélni kezd, s a siket száját pedig még mindig a némaság bilincse tartja fogva. A halló gyermek korának növekedésével testileg és szellemileg is fejlődik, míg ellenben a szegény siketnéma legtöbb esetben gyöngye testi fejlődése mellett azzal is van sújtva, hogy lelke az örökös sötétségben és bizonytalanságban kell, hogy tündögöljön.

Azt tudjuk, hogy gondolkodó lény nyelv nélkül nem létezhetik, a siketnémetől pedig senki sem vitathatja azt el, hogy gondolkodó lény, mert hisz ember ő is épen úgy, mint mi, ép oly fizikummal van felruházva, mint mi, azzal a különbséggel, hogy őt a hallás hiánya megfosztotta annak a lehetőségétől, hogy hozzánk hasonlóan a hangzó beszédet nem tanulhatta meg természetes úton. A természet — mint fentebb említém — megfosztotta a siketnémet annak a lehetőségétől, hogy beszélni megtanuljon, de azt is tudjuk, hogy minden eszes, gondolkodó lénynek szüksége van egy közlő eszközre, a melynek segítségével magát másokkal megértesse. Nos! hát a siketnéma honnan vegye azt? Természetszöszöne viszi arra rá, hogy magának nyelvet, megértetési eszközt teremtsen. Gesztusokkal, jelekkel iparkodik magát másokkal megértetni; örömet, fájdalmit jelekké önti s azokkal iparkodik kifejezni a bensejében rendetlen egymásutánban fellépő érzelmeiket. Most már csak az a kérdés, hogy a siketnéma az ő jeleivel mindent ki tud-e úgy fejezni, mint a halló a hangzó beszéd szavaival. Őh korántsem! Hiszen ha megfigyelünk egy jelelő siketnémet, azt fogjuk látni, hogy mily szegényes, mily naiv plasztikával, mennyi fáradsággal és kínládással tudja mindazt előadni, a mit a halló ember egy szóval fejez ki. — Rössler arra támaszkodva, hogy a jelnyelv a szemléleten alapul, a következőket mondja: „A taglejtés a szemlélet tartalmának plasztikus kifejezése, a szó ellenben csak önkényes jegye. A taglejtés a képzet tartalmát állítja

elénk, a szó csak megjelöli azt.“ Nos hát Rössler eme szavaiból milyen konzekvenciát vonhatunk? Már ezekből a szavakból is láthatjuk azt, a mi amúgy is tudva van, hogy a természetes jel csak a konkrét fogalmak megjelölésére alkalmas, míg ellenben a szó hozzáférhetőkké teszi a legelvontabb fogalmakat is.

Mir ezekben láthatjuk, hogy a siketség mennyire elválasztja, elkülöníti szerencsétlen embertársainkat mitőlünk, mennyivel különb a mi földi létünk, mint az övéké!

Azt tudva, hogy a siketek hozzánk hasonló ésszel, beszélőszervezettel bírnak, miért ne emelhetnők fel őket magunkhoz, hogy magunkkal egyenlőkké tegyük!? Avagy nem lehetséges-e ez? Dehogy nem, hiszen a tapasztalat is ezen szerencsétlenek mellett emeli föl szavát!

Miért oktassuk mi ezen szerencsétleneket jelképekben, ha megvan bennük a tehetség a hangzó nyelv elsajátításához is? Vannak egyesek — sajnos még mai napság is — a kik azt mondják, hogy a siketnéma természetének sokkal jobban felel meg a jel, mint a hang. Ugyan miért? Talán azért, mert siketnek született? Talán azért kellene annak a szerencsétlennek az örökös némaságot elszenvednie, mert ajkát a természet lakatja tartja zárva? Nos ha mindenki így gondolkodnék, akkor a siketnéma lelkének még a nappal is éjjelt jelentene. Már 1829-ben Graser nagyon helyesen mondja, hogy: „El minden gesztussal és jelnyelvvél a siketnémák oktatásánál, el minden ujj „abc“-vel az ily szerencsétlenek tanításánál.“ Mily magasztos eszme, mily alapos gyakorlatiasság van e szavakban lévén! Láthatjuk ebből, hogy már ezelőtt 7 évtizeddel akadt oly ember, aki épen olyan határozottan követelte a siketnémának a hallóhoz való fölemelését, mint a hogy azt mi mostan tesszük, vagy legalább is megtenni iparkodunk. — Mehetürk még tovább is; hiszen maga Pedro de Ponce is beszédre, illetve egyes szavak kiejtésére oktatta a hozzá gyógykezelés végett beadott gyermekeket. Wallis, Amman szintén hasonlót cselekedett, sőt az utóbbinak a módszerén csak javításokat tettek a siketnéma oktatásnak utána jövő mesterei.

Hercsuth Kálmán.

(Folyt. köv.)

Taneszköz-bírálat.

Budapest térképe.

Vakok számára készítette: *Török Sándor.*

A vakok földrajzi oktatásában csak azóta mutatkozik elfogadható eredmény, a mióta az intézet jobb térképekkel rendelkezik. Ámde a vakok intézete eddig pusztán csak a földrajztanítás magasabb fokához rendelezett célszerű és a vakoknak megfelelő térképekkel. Pestmegyét, Magyarországot, Európát, Ázsiát, de sőt a pompás földtekéről az egész földkerekség viz- és szárazföldi viszonyait, a kontinensek phisikai és politikai sajátosságait meglehetősen tanítani: a földrajztanítás tulajdonképeni kezdetéhez, az alapvető tanításhoz, a l a k ó h e l y megismertetéséhez azonban hiányzott az eszköz. Azt a régi térképet, melyen a lakóhelynek, a fővárosnak csupán csak az egyes kerületei voltak tapintást zsidbasztó szegekkel kiveve, a legjobb szándékkal nem lehet taneszköznek nevezni. Úgy voltunk tehát a vakok földrajztanításával, hogy a második lépést tétettük meg velük akkor,

mielőtt az elsőt megtették volna. A lakóhelyről nyújtottunk nekik sz ó v a l igen sok ismeretet, a magasabb fokon aztán a magasabb fogalmakat é r z é k e l t e t t ü k .

Homokra építettünk alapozások nélkül.

Ezen a régen érzett hiányon segített Török Sándor, a vakok számára igen sok tudással és még több előrelátással készített térképével, melyet, mint jeleztük, a tanév végén nyújtott be elfogadás végett magas tanügyi kormányunkhoz.

Olyan eszköz ez, amelyen a felkerült ügyetlen vak gyermek kényelmesen megtanulja ismerni a főváros zürzavaros viszonyait, amelyen a természetben séta közben szerzett tájékozódási — gya tra — képzetait megtanulja a térképen leolvasni, tisztázni és mélyíteni. De most rajta a domborzati viszonyok, alagút, tó, sziget stb. is fel van tüntetve, még új fogalmakat is szerezhet.

Előnye a térképnek, hogy sem kicsiny, sem pedig nem nagy, a vak gyermek tapintó két keze határát nem lépi túl, a tapintási pontok között az összefüggést nehézség és a képzelő erő túlságos megfeszítése nélkül megtarthatja. Jól kidolgozott anyagánál fogva (fa, posztó és sima felületű fém) tapintása kellemes, csupán a vasútvonalak érzékelése a kiálló vékony lefoglaló sodronyok miatt hat kissé zsidbasztólág az ujjra.

Előnye az is, hogy a kerületek határai élesebb éllel vannak megkülönböztetve az utcák tompább vonalaitól. Ez a körülmény az egyes kerületekben való tájékozódást könnyíti meg a növendéknek.

De talán legfőbb előnye a térképnek az, hogy Török, mint vakokkal már régebben foglalkozó praktikus paedagogus, számot vetett a vakok azon szokásával, hogy tudásvágyból szeretik erőszakkal is részeire bontani azt a tárgyat, amelyet alaposan megakarnak „nézni“. Így pld. kiszedik még a zongorák fedelébe beékelt rézbetéteket is. Ez okból térképét — igen helyesen — erősnek és nagy ellentállási erővel bírónak készítette. A háztömböket a mellett, hogy az alaphoz leenyvezte, még külön csavarokkal is leeresztette s így azok az alapról könnyen le nem feszíthetők. Mondhatjuk, örökös taneszközt nyer benne a vakok intézete.

Kár azonban, hogy a nagy függőleges torzítások miatt (a háztömböket u. i. 5 mm. magasaknak vette, holott, de talán a térkép erősségének rovására, 2 mm. is megtehetné volna a szolgálatot) az utcák szélessége közötti arányt meg nem tarthatta pontosan; továbbá nem jelölhetett a térképen több fogalmat, u. m. több utcát, a villamos vasút vonalait, több középületet, mert akkor nem csak a vakok elemi iskolájának tanulói, hanem az életbe kilépő zenész és iparos növendékek is használhatták volna, mint hatalmas tájékoztató eszközt.

A térkép azonban e lényegtelen hiányok dacára is pompásan megfelel a vakok földrajzoktatási céljainak. Kitűnően fejleszti az tájékozódási képességeket; megtanítja őket saját lábukon járni a főváros tekervényes utcáinak tömkelegében s így, ha az oktatási és tehetségfejlesztési különös céloktól el is tekintünk, már azon praktikus hasznánál fogva, hogy bizonyos ö n á l l ó s á g r a és f ü g g e t l e n s é g r e segíti az örökös gyámolításra szorultnak hitt szegény vakot: a siker és a gyarapodás érzetétől áthatva igen hasznosnak és nagy hézagot pótlónak kell elismernünk Töröknek a látókra is csinos hatású térképét.

... k ... s .

Hazai hírek.

Gyógypaedagogiai intézeteinkben az évfáráó vizsgálatok oly sorrendben folytak le, mint azt lapunk 6. számában előre jeleztük. Junius 18.-án volt a vizsga a „**Képezhető hülyék és gyengeelméjük intézetében**“ Dr. Szabó Sándor miniszteri biztos, Dr. Oláh Gyula belügyminiszteri kiküldött és számos vendég előtt. A ki — mint mi — már 4 év óta kíséri figyelemmel az intézet fejlődését és haladását, örömmel konstatálhatta azt az igazán szép eredményt, amit az elmúlt iskolaévben — az államosítás 2. évében — a tantestület elért és a minek elismeréséül a miniszteri biztos igen szép szavakkal adózott az igazgatónak és a tantestületnek. Az értesítő szerint 64 növendéke volt az intézetnek, kik 5 osztályba és egy kiségitő osztályba voltak sorolva. A *kiségitő* osztályban a *gyengelehetőségű* gyermekek — számszerint 14-en — nyertek oktatást. A tanári testület 8 tagból állott, nevezetesen:

1 *Berinza János* igazgató, *Caprariu György* t. gyakornok, *Ellenbach Mátyás* t. gyakornok, *Halenkovics Fáni*, *Káplán Gyula*, *Kelemen Ignác*, *Skulléty Lajos* és *Török Gyula*. A növendékek egészségi állapota általában véve jó volt.

Ugyancsak 18.-án tartották **Kaposvárrott** is az évfáráó vizsgát. A miniszteri biztos *Borbély Sándor* volt. Az értesítóből láthatjuk, mily derék munkát végzett a két év óta fenálló intézet ifjú igazgatója: *Klinda Kálmán*. 19. I és II osztályba sorozott növendéke volt az iskolának és mindkét osztályt maga az igazgató vezette; azonkívül az adminisztrációt, a mit az egész évben folytatott gyűjtés roppant megnehezített, is elvégezte. A gyűjtés 1738 frt. 45 krt. eredményezett és így az iskola vagyona jelenleg 14,729 frt. és 20 kr.

A vakok orsz. intézetében 19.-én tartották az ünnepélyes évfáráó vizsgát Dr. *Szabó Sándor* miniszteri biztos, több főpap és nagy közönség előtt. Délelőtt az elméleti, délután pedig a zenei tárgyakból tettek a növendékek örvendetes tanuságot tanáraik és az igazgató fáradtságos munkálkodásáról.

A tanári testület *Pivár Ignác* igazgató, *Dimitrievits Vladimír* (gör. kel. hittanár), *Fodor Anna*, *Györi Adolf* (izr. hittanár), *Hauser Jakab*, *Horváth Attiláné*, *Horváth Attila*, *Kirschenheuter Ferenc* (tanfolyamhallgató), *Kossovits József*, *Laky Dániel* (ev. ref. hittanár), *Majba Vilmos* (ág. ev. hittanár), *Mihalik Lajos*, *Pischinger Nándor*, *Schannen Péter* (tanfolyamhallgató) *Séra Lajos*, *Szidanits Ferenc* (tornatanár), *Török Sándor*, *Vucskics János* és *Lovács József* (helyettesítő tan.) képezték. Az értesítő szerint összesen 121 növendéke volt az intézetnek, kik 2 előkészítőbe, 4 elemi osztályba, zene- és ipartanszakba voltak sorozva.

A nagyközönségnek az intézet iránt fokozódó érdeklődéséről a sok adomány és alapítvány tesz tanubizonyágot.

A siketnémák budapesti állami iskolájában szintén *dr. Szabó Sándor* miniszteri biztos előtt 20.-án folyt le az évi vizsgálat. A tanári testületet *Borbély Sándor* igazgató, *Adler Simon* (izr. hittanár), *Klug Péter*, *Krepler Gusztáv* (róm. kath. hittanár), *Kreupl Sarolta* (kézimunka tanítónő), *Németh László*, *Váradi Zsigmond* és *Watzke Rezső* (rajztanár) képezték. A rendes 42 növendéken kívül még 13 nyert oktatást egy délutáni tanfolyamon, kik közül — a tanfolyam intentiói szerint — több fellépett a II. osztályba, a többi pedig — az I. osztályba való felvételre előnnyel bírván — felvétetett a jövő év I. osztályába. Örvedetes jelenségként említhetjük fel e helyütt is, hogy a fővárosi gyógypaedagogiai intézményekről a napi sajtó a vizsgák alkalmából igen bőven és sok szeretettel emlékezett meg és így a társadalom legalább egyszer egy esztendőben szerez tudomást fogyatékos — segítségére szoruló — embertársairól.

A temesvári intézetben 22.-én volt a vizsga a város előkelőseitől megszokott nagy érdeklődés mellett. Miniszteri biztos *Borbély Sándor* volt. Az intézetnek volt I., II., III., V. és VII. osztálya és 1 iparososztálya 48 rendes és 5 iparosnövendékkel, vagyis összesen 53 növendékkel. Ezek közül az „Asylumban“ lakott 32, bejárt 21. A tanári testület *Schäffer Károly* igazgató, *Hertilla Szilárd*, *Moussong Pál*, *Stanzel János* és *Zádor Endréről* állott.

Az Arad városi iskolában ugyancsak *Borbély Sándor* miniszteri biztos jelenlétében június 23.-án tartották a vizsgát. Az iskolának ez évben 3 osztálya volt, mely osztályokat az igazgató és egy kartárs vezettek olyképen, hogy *Eliás* igazgató az I. osztályt, *Wenczel József* kartárs pedig a II. és IV. osztályt együttesen látta el. Az I. osztálynak 11, a II.-nek 7, a IV.-nek 2, tehát összesen 20 növendéke volt az iskolának.

A siketnémák váci intézetében ez évben nem volt ünnepélyes zárvizsga, hanem *Borbély Sándor* miniszteri biztos jelenlétében 24, 27 és 28.-án tartottak osztályvizsgákat. A tanártestület tagjai voltak: *Együd Lajos* az igazgatói teendőik végzésével megbízott tanár, *Bartók Lajos*, *Bihary Károly*, *Bogányi Gyula*, *Gácsér József*, *Hercsuth Kálmán*, *Hobler Rezső*, *Joó Antal* (r. k. hittanár), *Klis Lajos*, *Kramer Miksa* (izr. hitoktató), *Mlinkó István*, *Nécsey János*, *Palatinus Károly*, *Pápay Mariska*, *Paull István*, *Pertik Gyula*, *Szotfrid József*, *Tornyos Pál* (ág ev. hittanár), *Válek János*, *Vörös Károly* (ev. ref. hittanár), *Weiser Adél*.

Az intézet mellett lévő képzőnek 2 I. éves és 3 II. éves hallgatója volt, nevezetesen *Ifju Sebestyén*, *Schnellbach Ferenc*, *Hobler Rezső*, *Palatinus Károly* és *Völker József*. Ez utóbbi 3 mint már előző számunkban jeleztük, a képesítőt jó sikerrel letették. Az intézetnek 90 bennlakó és 66 bejáró növendéke volt, kik 2 I., 2 II., 2 III., 3 IV., 3 V. 2 VI., 1 VII. és 1 VIII. tehát összesen 16 osztályba voltak sorozva. Legérdekesebb táblázata az értesítőnek az, a mely a hilépett növendékek további sorsáról számol be. Ilyet minden értesítőben szeretnénk látni, mert érdekességén kívül biztos, meggyőző adatokat szerzünk úgy magunk, mint a szerencsét-

lenek jötevőinek arról, hogy a rájuk fordított fáradság nem meddő. 28 növendékről akik 96, 97 és 98-ban léptek ki, számol be a táblázat; mind a 28 saját emberségéből él máris, vagy biztos, hogy megfog, tanulmányainak bevégezése után élni. 4 az iparművészeti iskola növendéke, tehát magasabb intelligenciát igénylő pályára lépett és boldogul.

A kolozsvári siketnémák országos intézetében *Pivár Ignác* a vakok intézetének igazgatója volt a miniszteri biztos. A mult évekhez hasonlóan most is igen nagy tevékenységet fejtett ki a felügyelő-bizottság az intézet anyagi helyzetének állandó biztosíthatására, a mennyiben gyűjtésekből 6261 frt. 01 kr. folyt be, az iskola vagyona az 1898—99. évben 2647 frt. 39 krral szaporodott és így a tiszta vagyona 98,903 frt. 97 kr.

A tanári testület *Taritzky Ferenc* igazgató, *Ulrich Géza*, *Nagy Péter*, *Herodek Károly*, *Zattler Ida*, *Fisch József* (izr. hitoktató), *Incze Károly* (rajztanár), *Lázár Ödön* (szépirástanár), *Máté Béla* (unit. hitoktató), *Németh Sándor* (ev. ref. hitoktató), *Szekeres Józsefből* (r. k. hitoktató) állt.

39 növendéke volt az intézetnek, kik II., IV., VI. és VIII. osztályba voltak sorozva. 37 közülök az intézetben láttatott el, 2 künn lakott. A gyermekek ételmezését vállalatba adták és 10 frt. 30 krt. fizettek egy növendék ételmezéséért. Az állami költségvetés 8400 frtot, a város pedig 2000 frtot áldozott az intézet céljaira.

Az izr. siketnémák országos intézetében már évek óta nem tartanak ünnepélyes záróvizsgát. Miután értesítő nem áll rendelkezésünkre, privátim a következő adatokról értesülhettünk csak: Az intézetnek a mult évben 106 növendéke volt, kik 8 csoportba (6 oszt.) voltak sorozva. A tanári testületet *Grünberger Lipót* igazgató, *Tolnai Béla*, *Adler Simon*, *Herczka Gusztáv*, *Simonyi Szerafin*, *Grossmann Berta*, *Grossmann Ilona*, *Rózsa Ede* és *Schlesinger Armin* (t. gyakornok) képezik. A jövő iskolaévben 9—10 új növendék nyer felvételt.

Kinevezések. A vallás és közoktatásügyi miniszter *Borbély Sándort*, a siketnémák budapesti áll. iskolája igazgatótanárát f. é. szeptember 1-től kezdődő érvénynyel a váci intézet igazgatásával, *Együd Lajos* váci tanárt a budapesti iskola vezetésével bízta meg. *Zádor Endrét* és *Hertilla Szilárdot* a X. fizetési osztály 3. fokozatába Temesvárról Vácra, *Szotfried Józsefet* a X. fizetési osztály 3. fokozatába, *Hinnertné Griffaton Lujza* kézimunkatanítónőt és *Völker Józsefet* váci tanfolyamhallgatót a temesvári iskolához nevezte ki. — Megnyugvásunkra szolgálhatnak a fenti kinevezések, mert a szerény, önzetlen munkásság, törhetetlen szorgalom megjutalmazását látjuk bennök. *Borbély* igazgató úrnak, kinek minden tudását, szorgalmát és akaraterejét kell latba vetnie a váci intézet feldúlt békéjének helyreállítása érdekében szívből kívánjuk, hogy nehéz feladatát siker koronázza. Reméljük, hogy az a kölcsönös barátság és szeretet, mely a pesti intézet tagjaihoz csatolta, átplántálódik majd a váci intézetre is. *Együd* igazgató urat pedig szívből üdvözljük és kívánjuk, hogy érezze magát új környezetében úgy, mint a hogy elődje érezte magát.

A szaktanács köréből. Az elmúlt tanévben július 4-én volt utóljára ülése a szaktanácsnak s nem is lesz előbb, mint szeptemberben. A folyó ügyeken kívül a következők kerültek tanácskozási alá: A képezhető hülyék intézetében létesített *externatusi tanfolyam* (gyengetehetségűek számára) a jövő iskolai évre is szerveztetett; az itteni *tanítóképző tanfolyam tanterve* megállapított és jóváhagyásra

ajánlatott. A vakok intézetének számára házirend állapított meg és a vakok abc-je véglegesen megállapított. A vakok számára ugyanis ezelőtt egy pár évvel magyar abc állított össze, mely hivatva leendett volna ugy a nemzetközi, mint a specialis nemzeti szempontokat és a fonetikai és érzékelhetési logikai sorrendet is lehetőleg figyelembe véve egy tökéletes kulcsot szolgáltatni a tanításhoz; ámde ily ellentétes szempontok mindenikét kielégíteni akarni hiu kísérlet és hiába való törekvés. Így hát a nevezett abc is hagy fenn kívánni valókat. Ezen némileg segített Pivár Ignác, a vakok intézete érdemes igazgatója, módosítást ajánlott s ez el is fogadtatott, hogy t. i. az *sz* és *é* kölcsönösen változtassák meg jegyeiket. Elfogadtatott továbbá a nagy betűk jegye is, mely az illető kis betű előtti szekrény 6. pontjának hozzáadásából keletkezik. Reméljük, hogy e megállapodottság javára fog szolgálni az ügynek. Tárgyalták továbbá Török és Séra kartársak — előző számunkban említett — munkáit. Nem ismerjük a szaktanácsnak ezekre vonatkozó ajánlatát, de a mint ismerni véljük ő Excellentiájának kegyességét: nem fog elzárkózni az elől, hogy a tisztességes törekvést erkölcsi és anyagi elismerésben részesítse. A mint halljuk: a vakok intézete igazgatósága mind ezen tárgyakat megvette az intézet számára. — Nekünk a gyógypedagógiai többi intézetek tanítóinak vajjon nem akadna-e hasonló tennivalónk, vajjon meg van-e már minden tér hódítva előttünk!?

Watzke Rezső a budapesti siketnéma-iskola rajztanára a székesfőv. polgári iskolához rendes tanárrá választott.

Dr. Szabó Sándor min. titkár úr, ügyeinknek első intézője *Fonyódon* pihen a lefolyt tanév fáradságait. A mily örömmel fogunk tudomást venni majd arról, hogy haza jött és ismét kezébe veszi ügyeinknek szeretetteljes, igazságos vezetését, ép oly szívesen kívánjuk most, hogy üdülése zavartalan, kellemes legyen.

A siketnéma-iskola tantervénye, hogy mily stádiumban van, bizonyára érdeklí t kartársainkat: tudomásukra hozzunk tehát, hogy 5 tantestület (váci, budapesti, aradi, temesvári és kolozsvári) dolgozott ki egy-egy illet, melyekről a szaktanács előadó összegező véleményét egybeállította már s tanulmányozás végett a tantervekkel együtt megküldötte a bíráló-bizottság tagjainak. E tárgyban a bizottság ülése szeptember második felében lesz meg, s hihetőleg októberben már meglesz a tanterv, melyre majdnem 100 évig kellett várunk.

A tanterv megbírálására a minister úr a következő bizottsági tagokkal egészítette ki a szaktanácsot: Grünberger Lipót, Tarilzky Ferenc, Schäffer Károly, Elias Jakab, Klinda Kálmán.

Dadogók és hebegők gyógytanfolyama. A vallás- és közoktatásügyi minister Dr. Sarbó Artur egyetemi tanárt kiküldte Berlinbe és Párisba, hogy a beszédgyógyászok ügyét tanulmányozza. Berlinben Gutzmann Albert és fiának, Párisban pedig Chervinnek módszerét tanulmányozta behatóan Dr. Sarbó és midőn hazajött, a minister a budapesti áll. siketnémaiskolában jelölt ki neki egy tanfolyamra való helyiséget. Nap-nap után jelentkeznek az igazgatóságnál és a kezelő orvos-tanárnál, az ország minden vidékéről beszédgyógyászok, kik az aug. 1-én megnyíló — 4 hónapra tervezett — tanfolyamra fel is vétetnek. Ez a tanfolyam lesz a szeptember 20-án megnyíló iskolaorvosok tanfolyamának gyakorló iskolája. A jövő júliusban középiskola, képezési tanárok és nagy városok iskoláinak tanítói számára is nyitnak gyógytanfolyamot.

Szerkesztői üzenetek.

Stanzel J. Temesvár. Hálás köszönet ez úton is szíves tudósításáért.
Lovács J. Alberti-Irsa. A dolgozat átvételét köszönettel nyugtázzuk. Sorát ejtjük. Kellemes szórakozást.